

Hållbart Sjöbo 2034

Del 1.1 Miljöläget

Tillägnad kommande generationer

Innehåll

Inledning.....	3
Hållbara samhällen.....	4
Hållbar mark- och vattenanvändning.....	16
Hållbar konsumtion och produktion.....	24
Källor.....	30

Antagen av

Kommunfullmäktige 2022-11-30

Projektledare

Venus Krantz, miljöstrateg

Emelie Willsäter, samhällsplanerare

Projektansvarig

Louise Andersson, förvaltningschef stadsbyggnadsförvaltningen

På uppdrag av

Samhällsbyggnadsnämnden

Foto

Sjöbo kommun

Inledning

Det övergripande målet - generationsmålet, innebär att vår generation ska lämna över till nästkommande generation, ett samhälle som har löst de största miljöproblemen.

Vägen dit förväntas ske genom olika miljömål som är framtagna, både globalt och nationellt. För att konkretisera det ytterligare har lokala miljömål arbetats fram, för att kunna anpassa arbetet så bra som möjligt utifrån rådande förutsättningar och utmaningar som Sjöbo kommun står inför.

Miljömålen som presenteras är avstampet för ett samlat hållbarhetsarbete i Sjöbo kommun. Eftersom Sjöbo kommun inte tidigare haft lokala miljömål så tar arbetet med hållbarhetsmål sin början i att kartlägga miljöarbetet, sätta upp miljömål och implementera dessa i målstyrningen. Nästa steg är att utveckla och slå samman miljömålen med mål för exempelvis arbetet med jämlik hälsa, barns rättigheter och ekonomi samt även hitta gemensamma forum och organisationer för att utveckla hållbarhetsfrågorna. Detta för att hitta synergieffekter och arbeta med hållbarhet i sin fulla mening med samtliga dimensioner, i linje med de Globala målen för hållbar utveckling.

Miljödimensionen av hållbarhet består av en huvuddel *Del 1. Miljömål* samt en fördjupningsdel *Del 1.1 Miljöläget* (denna del) och en implementeringsdel *Del 1.2 Prioriteringar 2022-2025*.

Del 1 Miljömålen innehåller mål satta till år 2034.

Miljömålen omfattar kommunorganisationen samt kommunala bolag och delas in i tre målområden. De tre målområdenas innehåll baseras på arbetet på internationell, nationell och regional nivå samt dialog, men också på kommunens roll och rådighet samt miljömässiga utmaningar.

De tre målområdena är:

- Hållbara samhällen
- Hållbar mark- & vattenanvändning
- Hållbar produktion & konsumtion

Under varje målområde finns olika lokala miljömål, vilka beskriver den omställning som bör ske i Sjöbo kommun för att uppnå miljömässigt hållbar utveckling.

I denna del, *Del 1.1 Miljöläget*, presenteras en nulägesbeskrivning utifrån de tre målområdena baserat på fakta och statistik. För varje målområde presenteras vilka av de globala målen samt svenska miljömålen som berörs.

I *Del 1.2 Prioriteringar 2022-2025* presenteras vilka åtgärder som prioriteras i miljömålet under åren 2022-2025. Denna del kommer revideras inför perioden 2026-2030 samt 2031-2034.

HÅLLBARA SAMHÄLLEN

- Klimatsmarta transporter till alla
- Klimatsäkrad kommun
- Klimatkunskap
- God tillgång till grönområden för alla
- Frisk luft, god strål- och ljudmiljö

HÅLLBAR MARK- & VATTENANVÄNDNING

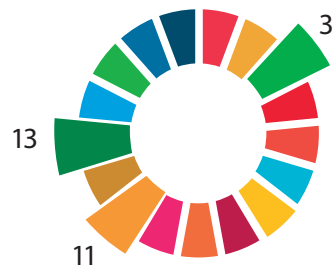
- Giftfri miljö
- Bevarade och utvecklade natur- och kulturmiljövärden
- Friskt vatten

HÅLLBAR PRODUKTION & KONSUMTION

- Hållbara lantbruk
- Hållbar konsumtion
- Minskat avfall
- Hållbar energi

FOKUSOMRÅDE

HÅLLBARA SAMHÄLLEN

Globala mål för hållbar utveckling:

Svenska miljömål:

Begränsad klimatpåverkan
Frisk luft
Bara naturlig försurning
Gifrfri miljö
Säker strålmiljö
God bebyggd miljö
Ett rikt växt- och djurliv

Vi påverkar klimatet

Vårt klimat blir allt varmare och fortsatta utsläpp av växthusgaser innebär fortsatt ökad temperatur. Sedan början av 1900-talet har medeltemperaturen på jorden stigit med 1,09 grader och påverkar luft och hav som blir varmare. FN:s klimatpanel IPCC har fastslagit att människans påverkan ligger bakom merparten av den förändring i temperatur som skett sedan 1900-talets mitt. Under de kommande hundra åren beräknas medeltemperaturen öka med 1,5 – 4,5 grader.

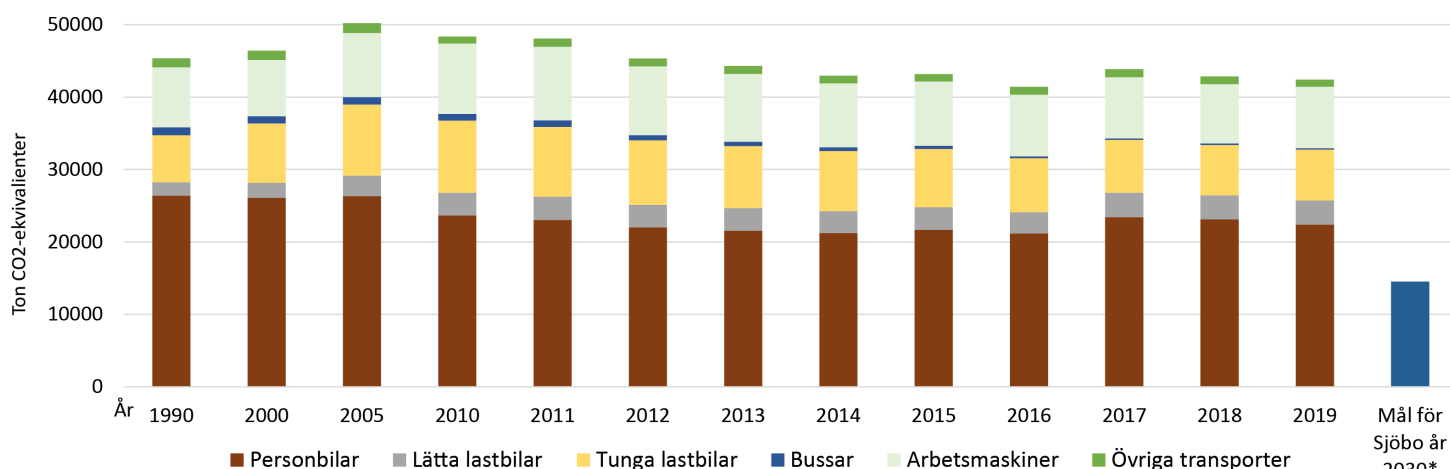
Vi ser redan effekterna av ett förändrat klimat över hela världen. Det är varmare, havsnivån stiger, isar smälter, havsströmmar ändrar riktning, nederbörds-mönster förändras, den biologiska mångfalden minskar, växtsäsonger förskjuts och sämre livsmedels-säkerhet i stora delar av världen. Världens fattiga drabbas värst idag och bedömningen är att de kommer drabbas värst även i framtiden, vilket dessutom gör klimatförändringarna till en rättvise-fråga. I Sverige kan vi räkna med bland annat högre temperatur, höjning av vattennivån, ökad nederbörd, ras, skred, erosion och värmeböljor. Förändringarna kommer att fortsätta. För att skydda samhället mot potentiellt farligare och dyrare effekter senare, krävs anpassning till de förändrade förutsättningarna i god tid.

FN, EU och Sverige har alla målet om att inte överstiga en uppvärmning på 2 grader, den nuvarande globala utsläppstrenden går snarare mot 4 graders ökning. I december år 2015 beslutades ett nytt klimatavtal i Paris, målet innebär att den globala temperaturökningen ska hållas under 2 grader och vi ska jobba för att den inte ska överstiga 1,5 grader. Sommaren år 2017 beslutade riksdagen om att införa ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige, som består av en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd där etappmål är sätta till år 2030 och år 2040. Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 % lägre än utsläppen år 1990. De kvarvarande utsläppen ned till noll kan kompenseras genom så kallade kompletterande åtgärder, exempelvis upptag av koldioxid i skog och mark samt utsläppsminskningar utanför Sverige.

Växthusgasutsläppen minskar på hemmaplan

Utvecklingen i Skåne har varit positiv och utsläppen av växthusgasutsläpp (koldioxidekvivalenter) minskade med 37 % mellan år 1990 och år 2018. Men det går fortfarande för sakta. Motsvarande siffra för Sjöbo är en minskning med 13 %. En Sjöbobo orsakar högre växthusgasutsläpp än snittet i Skåne och Sverige (RUS).

Växthusgasutsläpp från transporter, Sjöbo kommun

Källa: RUS, 2021

*Uträknat från det regionala miljömålet Begränsad klimatpåverkan, där Skånes växthusgasutsläpp från transportsektorn ska minska med 70 % till år 2030, jämfört med utgångsvärdet från år 2010 (Länsstyrelsen 2022).

Vi kör mycket bil

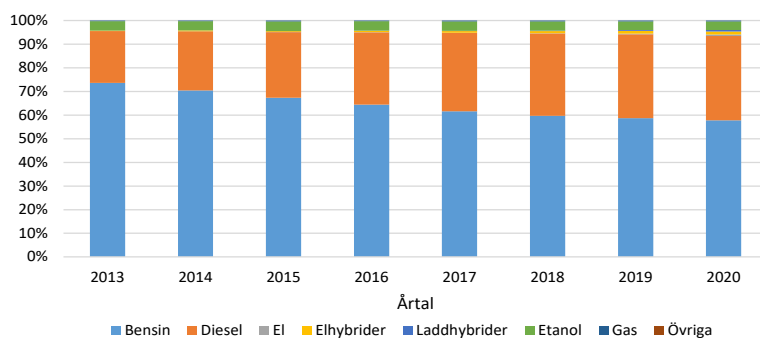
13 november år 2021 avslutades FN:s klimattoppmöte COP26 i Glasgow. För första gången omnämndes fossila bränslens roll i klimatomställningen och Sverige anslöt sig till Beyond Oil and Gas Alliance (BOGA), vilket innebär att åtgärder för att minska utvinningen av olja och gas kommer ske successivt framöver.

Utsläppen inom transportsektorn, som idag är mycket beroende av fossil energi, ska minska med 70 % till år 2030 (bortsett från flygtrafiken). I Skåne står transportererna för nästan hälften av växthusgasutsläppen. I Sjöbo kommun står transportererna för en tredjedel av växthusgasutsläppen varav 60 % är från personbilar.

Sjöbo kommun är en stor kommun till ytan och vi kör generellt längre sträckor, samt har ett högre antal bilar per person jämfört med snittet i Sverige. Skåne har en biltäthet på 475 bilar per 1000 invånare och högst andel bilar per invånare finns i Sjöbo kommun (610). Totalt fanns 11 894 bilar i Sjöbo kommun år 2021.

Den genomsnittliga körsträckan per person år 2019 i Skåne var 641 mil, för Sjöbo kommun låg motsvarande siffra på 875 mil. Sjöbo kommun har längre körsträcka jämfört med samtliga grannkommuner, vilket delvis har sin förklaring i kommunens relativt stora yta. Ser man istället till antalet bilar per kvadratkilometer har Sjöbo kommun 23,2 bilar per kvadratkilometer, vilket är en relativt låg siffra i Skåne.

Personbilar i trafik efter drivmedel, Sjöbo kommun

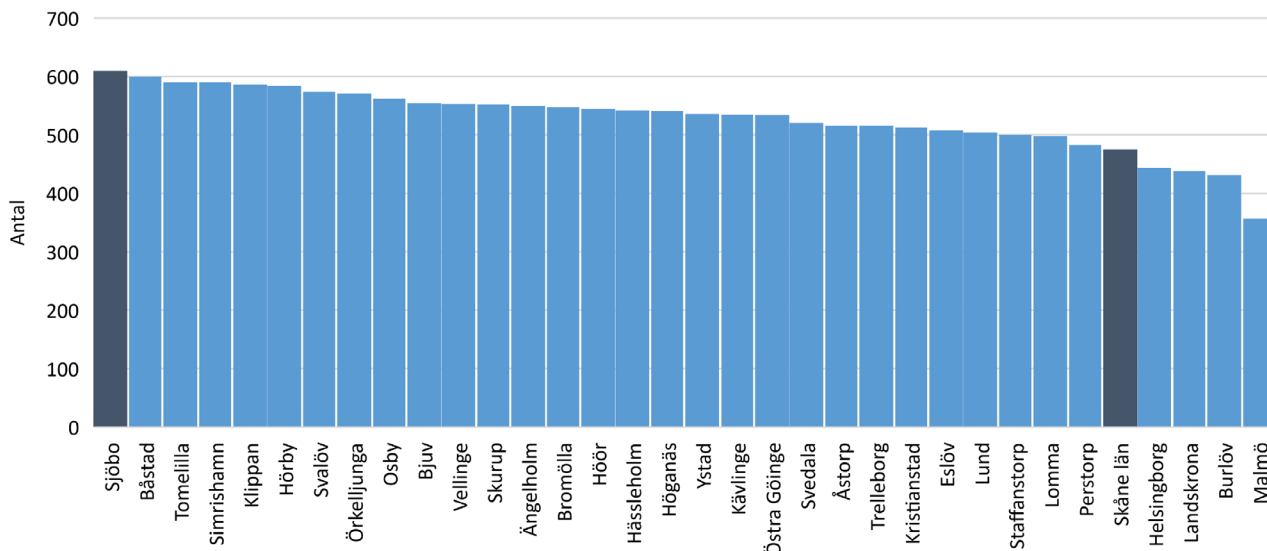

Källa: Trafa, 2021

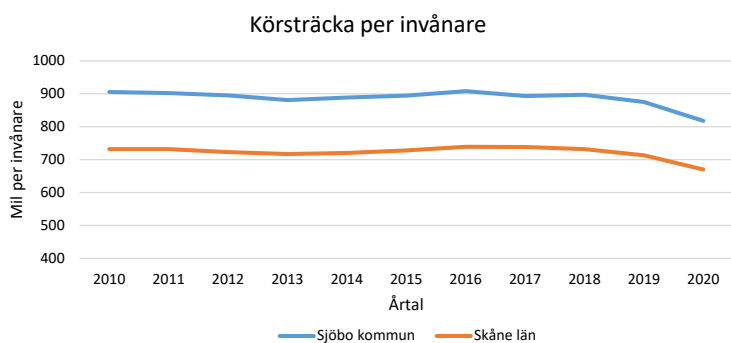
I Resvaneundersökningen från år 2018 framgick att cirka 75 % av Sjöboborna väljer bilen framför andra färdmedel. I Skåne är motsvarande siffra 52 %. Jämfört med våra grannkommuner har vi hög förbrukning av diesel och bensin, vilket inte har minskat nämnvärt sedan år 2013. Trenden visar att bensinbilar har minskat i kommunen men att dieselbilar har ökat istället. Dock syns nästan en fördubbling av övriga bilar med annan sorts drivmedel (el, hybrid, etanol, gas).

Det kommer krävas ett förändrat beteendemönster bland de som väljer bilen idag, men även mer satsningar på kollektivtrafik och fler tankställen med förnybar energi, för att göra denna förändring möjlig för Sjöboborna.

Antal bilar per 1000 personer

Källa: Trafa, 2021

Källa: Miljöbarometern (H4A_KH), 2022

Av kommunorganisationens fordonsflotta var cirka 13 % miljöbilar år 2020, vilket är en minskning från tidigare år. Här finns stort utrymme för förbättring och genom att föregå med gott exempel hoppas vi kunna påverka invånarna att göra egna klimatsmarta val för att sänka sin miljöpåverkan.

Många pendlar ut

I Sjöbo kommun finns täta bussturer till bl.a. Lund, Malmö, Ystad, Tomelilla och Simrishamn. Här finns många pendlare och de flesta pendlar ut från kommunen. Störst pendling sker från Sjöbo till

Malmö och Lund, men många pendlar också till Ystad och Tomelilla. Både antalet kollektivtrafikresande och längden på restrecken per invånare, har ökat under de senaste åren. Enligt Skånes trafikförslagsprogram ska superbussar införas för linjerna 5 till Lund och 8 till Malmö, år 2022 respektive år 2023. Sjöbo kommun verkar för att persontågstrafik ska återupptas på framtida Simrishamnsbanan, Malmö-Sjöbo-Simrishamn.

Busstrafiken till de mindre orterna är mindre frekvent och kan upplevas som begränsande. Enligt rapporten "Ung i Sjöbo" är det tydligt att bättre kollektivtrafik är den viktigaste frågan för de unga. En bättre kollektivtrafik hade tillgängliggjort ett större utbud, gjort det lättare att umgås och delta i fritidsaktiviteter, samt underlättat de ungas skolgång framöver. Framförallt gäller det kollektivtrafik till byarna. En förbättring av kollektivtrafiken skulle också kunna kopplas samman med de tågstationer som ligger strax utanför kommungränsen, som Skurup och Tomelilla, för att göra både pendling och tillgång till utbud enklare.

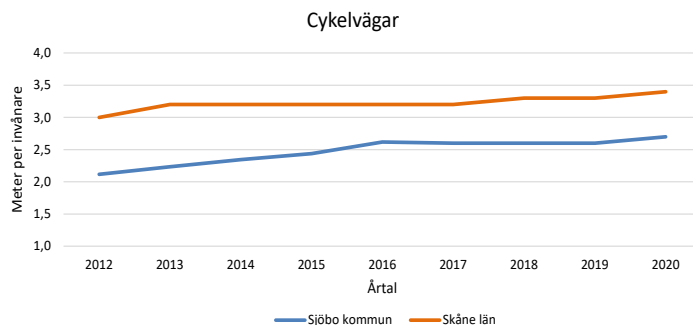
För vuxna Sjöbobor är bilen det absolut vanligaste färdmedlet vid resor till eller från Sjöbo kommun

(cirka 75 %), enligt resvaneundersökningen från år 2018. På pendlingssträckan Sjöbo-Malmö sker 55 % av resorna med bil, vilket är en minskning jämfört med år 2013 då andelen resor låg på 84 %. I Sjöbo kommun är det många av pendlarna som tar bilen till busshållplatsen, när de i stället hade kunnat cykla dit. Pendlare som tar bilen inom en radie av 2,5 kilometer utgör 45 % av alla parkerade bilar enligt en parkeringsutredning i Sjöbo tätort från år 2012. Samma resa med cykel tar ungefär 8-10 minuter eller 25 minuter att gå. Pendlarparkeringar är viktiga i Sjöbo kommun, dock är cykel det absolut bästa alternativet ur ett klimat- och hälsoperspektiv.

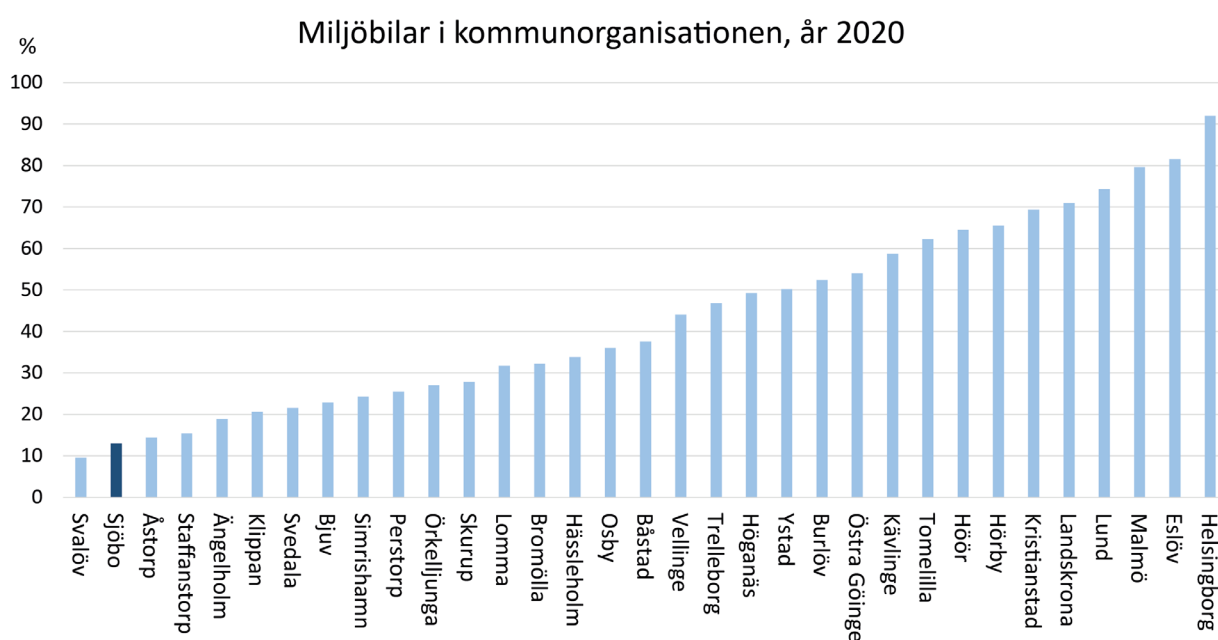
Fler kan cykla till bussen

Cykeln är ett transportmedel som har stor potential att ersätta bilen framför allt för kortare sträckor. Cykeln ger inte upphov till buller eller luftutsläpp och ökar fysisk aktivitet hos invånarna. Detta i sin tur förbättrar folkhälsan och resulterar i stora sjukvårdsbesparingar för samhället. Den totala längden av anlagd cykelväg per invånare har ökat från 2,1 meter år 2012 till 2,7 meter år 2020. I Region Skånes remissförslag för den regionala transportinfrastrukturplanen 2022-2033 planeras utbygge av cykelväg mellan sträckan Sjöbo-Tolånga (Marielundsvägen) under år 2024-2026.

Källa: Kolada, Tekniska förvaltningen Sjöbo kommun, 2022

Ett projekt som kommunen drivit är "Cykla i Sjöbo" som syftar till ett ändrat beteende för att få fler att cykla. Projektet utredde förutsättningar för ökat cyklande i Sjöbo samt åtgärder. Utredningen visar i stora drag att det finns ett intresse för utbyggnad av cykelnätet, att belysning är viktig för att öka cyklandet, och det är viktigt att se över antalet busshållplatser i kommunen samt cykelparkeringsmöjligheten vid dessa. Barn som börjar cykla regelbundet i skolåldern kommer med större sannolikhet fortsätta cykla i vuxen ålder, därför är barn viktiga målgrupper. Det är också viktigt att kommunicera och ständigt aktualisera cyklingen som något positivt för att förändra attityder till cykling.

Källa: Kolada (U00437), 2022

Projektet "Cykla i Sjöbo" pågick till slutet av år 2017 och är en del av gällande trafikplan (TRAST) med vision, mål och åtgärdsförslag för Sjöbo samt tätorterna. Planen syftar till att stödja ett långsiktigt hållbart transportsystem för gång-, cykel-, och kollektivtrafik och tydliggör prioriteringar inom trafiken de närmsta åren.

100 % Fossilbränslefritt Skåne 2020

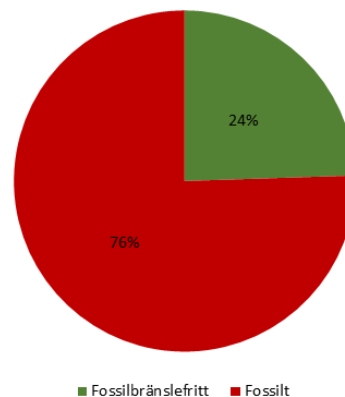
Sjöbo kommun har skrivit under "100 % Fossilbränslefritt Skåne 2020", vilket innebär ett aktivt arbete med att fasa ut de fossila bränslena inom uppvärmning, el och transporter i kommunorganisationen. 24 % av drivmedlen i kommunorganisationens fordonsflotta är fossilbränslefria. Successivt byts maskiner på tekniska förvaltningen ut till fossilfria alternativ, exempelvis går gräsklippare på biodiesel och mindre maskiner på akrylat eller el.

I resevaneundersökningen från år 2018, framgår det att 90 % av kommunanställda tycker det är bra eller mycket bra att arbetsgivaren engagerar sig i resorna. Det finns uppskattningsvis cirka 25-30 cyklar och sex elcyklar i kommunorganisationen, dock finns behov av att tillgängliggöra dessa för kommunens anställda på vissa förvaltningar. Resor med tåg, flyg och bil i tjänsten är cirka 23 % fossilbränslefria. Under år 2018 flög Sjöbo kommunorganisation cirka 11 118 mil. Det finns ett behov att se över resorna inom kommunorganisationen och förenkla möjligheten att resa kollektivt med hjälp av exempelvis buss-/tågbort, cyklar osv. För tekniska förvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen finns gällande "riktlinjer för hållbara resor".

Hög biogaspotential

Enligt en sammanställning av Skånes kommuners sammanlagda biogaspotential har Sjöbo kommun en total biogaspotential från restprodukter på 103 800 MWh/år. Om 5 % av den odlade marken hade ersatts med energigrödor hade det motsvarat cirka 36 100 MWh/år. Lantbruksrelaterad biogasråvara står för 97 % av biogaspotentialen, där gödsel representerar 44 MWh/år och odlingsrester 56,2 MWh/år. Om hela biogaspotentialen används i Sjöbo kan cirka 30 % av energianvändningen täckas, räknat med förbrukningen år 2019. I Sjöbo kommun sker idag biogasproduktion från slam på avloppsreningsverket, vilket delvis används för uppvärmning samt delvis facklas (eldas upp).

Fordonsbränsle
- Köpt drivmedel till egna fordon och arbetsmaskiner

Källa: Klimatsamverkan Skåne, EUROPEISKA UNIONEN Europeiska regionala utvecklingsfonden, 2020

Under år 2010 genomfördes en förstudie för biogasproduktion i Sjöbo kommun av Envirum på uppdrag av Biogas i Färs, nuvarande Biogas Sydöstra Skåne. Det finns ett positivt planbesked för en storskalig biogasanläggning och planarbete kommer inledas hösten år 2022.

Ekosystemtjänster och dess värden

Människan har genom alla tider alltid fått varor och tjänster från naturen, vilket i moderna termer kallas ekosystemtjänster. Detta är de gratistjänster naturen gör som är till nytta för oss människor, direkt eller indirekt. Ekosystemtjänsterna är grunden till människans överlevnad och finns överallt – i skogen, på åkern, i vattnet, i våtmarker - både i och utanför städer. Ett modernt samhälle använder olika naturresurser men allt är inte ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster särskiljer sig genom att vara beroende av levande organismer. Alltså är förnybara naturresurser som sol, vind och vatten för kraftproduktion inte ekosystemtjänster.

Ett ekosystem kan vara en skog, stadspark, insjö men också hela planeten. En tjänst kan vara luftrening, vattenrening, bullerdämpning, biobränsle, svamp, pollinering av växter osv. Även möjligheten till rekreation och hälsosam närmiljö är en tjänst som ekosystemen ger oss. Den biologiska mångfalden, med stor variation av arter, är en grundförutsättning för ekosystemens förmåga att leverera dessa tjänster ur ett längre perspektiv. Genom en hög biologisk mångfald ökar ekosystemens möjligheter

till anpassning vid förändringar. Vid tillfälliga eller långvariga störningar, hjälper den till att upprätthålla och förebygga konsekvenserna, det vill säga resiliensen i systemet ökas.

De kulturella ekosystemtjänsterna omfattar rekreation, friluftsliv, estetiska, kunskaps- och vetenskapliga värden. Förenklat sett är kulturella ekosystemtjänster de värden som människan får eller kan erhålla i kontakt med naturen.

Genom att värdera ekosystemtjänsterna synliggörs hur människans välfärd och livskvalitet är beroende av fungerande natur och vi kan öppna upp för ett beslutsfattande som inte bara reflekteras i marknadspriser.

Anpassning till ett förändrat klimat

Trots kraftfull klimatpolitik kommer det vid nästa sekelskifte sannolikt ha blivit varmare i Skåne (jämfört med förhållandena i slutet av 1900-talet). Det förväntas bli en årsmedeltemperatur som höjts med ca 1,5 grader (i bästa fall), mer nederbörd under vinter och vår, torka under sommaren och en viss ökning av starkare vindar. Prognosen baseras på det klimatscenario som kallas RCP 4,5 vilket utgår från en kraftfull klimatpolitik där utsläppen av koldioxid ökar något fram till omkring år 2040, då de kulminerar.

I rapporten "Klimatsäkrat Skåne" belyses att effekterna av klimatförändringarna i Skåne är många och komplexa. Rapporten pekar bland annat på att: ekosystemen och den biologiska mångfalden påverkas, en förlängd växtsäsong, en intensifiering av jordbruket med ökad belastning på miljö och risk för skador, sjukdomar, insektsangrepp samt att dricksvattnet påverkas. Länsstyrelsen Skåne har i "Regional handlingsplan för klimatanpassning 2020-2024" definierat prioriterade sakområden som är särskilt märkbara för Skåne; kraftigt regn, ökad nederbörd, värme, torka, samhällsförändringar, stigande havsnivå och havsförsurning.

Översiktsplanen fungerar vägledande för bebyggelse och infrastruktur och är därmed ett viktigt verktyg för såväl minskad klimatpåverkan som för anpassning till ett förändrat klimat. Detaljplanen är bindande och styr bland annat bebyggelsens utformning, placering och exploateringsgrad. Enligt Plan- och bygglagen har kommunen ansvar att ta hänsyn till

klimatrisker vid ny bebyggelse. Det är viktigt att utreda de klimatutmaningar som Sjöbo står inför för att kunna införa relevanta klimatanpassningsåtgärder. Det kan exempelvis vara att planera in mångfunktionella ytor vid exploatering, så som en mjuk gräsyta som både ger en ökad infiltration, ljuddämpning, ökad artdiversitet (beroende på skötsel av ytan) och upphov till rekreation.

Kunskap är makt

Grönområden är viktigt för barns utveckling av motorik, inläring och koncentrationsförmåga. Direkt interaktion med levande system ger en ökad förståelse för bland annat natur, djur och hur ekosystemen fungerar och varför de är så viktiga. Närheten till god grön- och blåstruktur ger goda förutsättningar för förskola och skola att integrera detta i undervisningen. Redan i tidig ålder läggs grunden för goda vanor och genom att öka klimatkunskapen hos barn och unga skapar vi förutsättningar för ett hållbart samhälle och kan främja hållbara konsumtionsvanor.

Ett sätt att arbeta med dessa frågor i förskola och skola är genom Grön flagg, en certifiering från Håll Sverige rent. I dagsläget är det bara Bombi Bitts förskola och Tallbackens förskola som är certifierade med Grön flagg, det motsvarar 6 % av kommunens förskolor och skolor.

Närhet till naturen lockar till inflyttning

Naturvården, friluftslivet, fysisk aktivitet och hälsa hör nära samman och insikten om dess betydelse för livskvaliteten växer i takt med att stress, utmattningssyndrom och övervikt ökar. Barn har särskilda vinster av en god miljö, t.ex. genom den högre känsligheten för luftföroreningar och bättre förutsättningar för att klara skolan i bullerfria och rörelsefrämjande miljöer.

En av de största anledningarna till inflyttningen i Sjöbo kommun är närheten till natur och skog i kommunen, enligt en attitydsundersökning från år 2012. Tillgång till grönområden ger förbättrad livskvalitet, gör att vi rör på oss mer och får en minskad sjukfrånvaro. I Sjöbo kommun finns stor tillgång till allemansrättslig mark som är viktigt för ett rikt friluftsliv och närheten till grönområden är god jämfört med resten av Skåne. Det gör också att den rika naturen vi har lockar hit turister. Det finns stora rekreations- och naturvärden och många andra

utvecklingsbara stråk som förbinder olika grönområden, t.ex. Nybroån i Fyledalens dalgång och Lövestadsstråket. Nybroåns vatten sträcker sig in i Sjöbo kommun och samverkan inom Nybroåns, Kabusaåns och Tygeåns vattenråd är därför av vikt för att utveckla intilliggande gröna stråk.

I Skåne är 5,7 % av den totala arealen skyddad i form av nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden, skogliga biotopskyddsområden eller övriga biotopskyddsområden. Ytterligare areal har ett visst skydd från exploatering genom exempelvis Natura 2000, strandskydd, landskapsskydds- och områdesbestämmelser etc. Enligt senaste rapporten från IPCC (2021) beräknas att 30-50 % av globala land-, färskvatten- och havsområden med befintliga naturnära ekosystem, behöver skyddas för att upprätthålla resiliensen av ekosystemen och biodiversiteten. Detta för att klara av de klimatutmaningar som vi står inför.

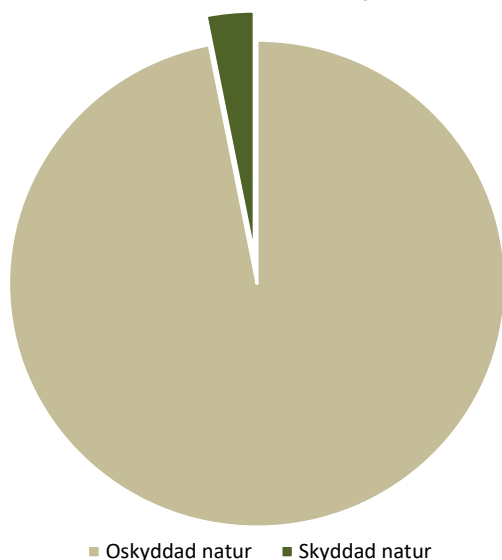
Sjöbo kommun består av ett varierande landskap rikt på höga natur- och kulturvärden. Arealen skyddad natur i Sjöbo kommun uppgår till cirka 3 % av kommunens totala yta (SCB). I Sjöbo kommun finns:

- 18 naturreservat
- 4 naturminnen
- 5 utpekade nationellt värdefulla vatten
- 18 Natura 2000-områden
- 10 riksintresseområden för naturvården
- 4 riksintresseområden för friluftsliv
- 33 skogligt biotopskyddsområde
- 1 övrigt biotopskyddsområde

En inventering över skyddsvärda naturområden utfördes i Sjöbo kommun under våren år 2014. Totalt 158 områden undersöktes och arealmässigt utgör dessa skyddsvärda områden 13,9 % av kommunens yta, totalt 6 841 hektar. Enligt inventeringen hade 96 % av inventerade områden särskilt höga naturvärden (klass 1).

Skyddad natur areal, hektar, Sjöbo kommun

Källa: SCB, 2021

Våra naturområden måste göras tillgängliga för alla invånare i Sjöbo kommun. Folkhälsomyndigheten poängterar att personer från socioekonomiskt utsatta områden, äldre och personer med funktionsvariation har störst vinst av att komma ut och börja vistas i grönområden. För att säkerställa grönområdenas tillgänglighet finns olika sätt för kommunen att skydda dem, exempelvis genom naturreservat, naturvårdsavtal och biotopsskydd, där ett reservat har starkast skydd.

Översiktsplanen är ett bra redskap för att redovisa hur kommunen vill utveckla grönområden. I Sjöbo tätorts fördjupade översiktsplan (2013) beskrivs hur förtätningen av bebyggelsen i centrum ökar behovet av att utveckla befintliga parker och grönområden i tätortskärnan. År 2021 genomfördes en grönstruktursanalys i tätorten som ligger till grund för vidare planering. Det finns goda möjligheter att bland annat utveckla stråk längs med Åsumsån norr om Sjöbo tätort. Vidare ökar behovet av att skapa bra kontakter mot omgivande rekreationsområden som t.ex. Sjöbo Ora och Åsumsån.

Våra värdefulla skogar

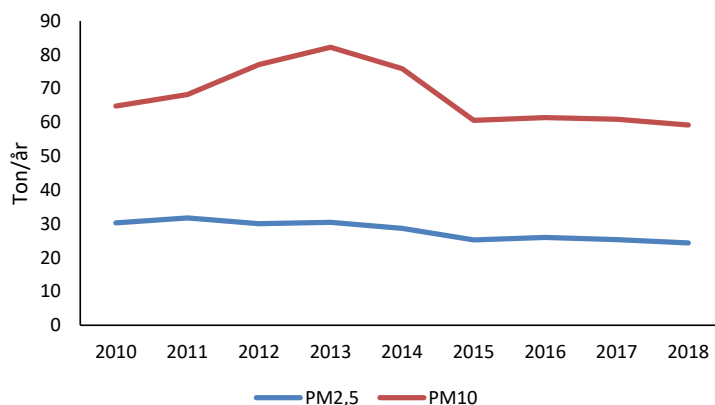
Skogen är värdefull för friluftsliv och rekreation men även som kolsänka. Den är också en viktig källa till

förnybara råvaror och erbjuder unika livsmiljöer för olika djur- och växtarter. För att bevara viktiga skogsmiljöer behövs naturreservat och andra former av skydd, liksom att skogsägare gör frivilliga markavsättningar. Skogsmiljöer kan också behöva restaureras eller skötas på ett sätt som utvecklar deras värden. Tätortsnära skogar eller andra skogar där många människor vistas kan behöva en hållbar skötsel med miljöanpassade metoder för att bli mer attraktiva och tillgängliga. Avverkningen av skog påverkar atmosfärens halt av koldioxid eftersom växande skog normalt tar upp koldioxid. Därför är det viktigt med en anpassad skötsel som bidrar till att binda så mycket koldioxid som möjligt för att kompensera för den avverkning som behöver ske i vissa produktionsskogar.

Cirka en fjärdedel av kommunen består av skogsmark, som i sin tur består av hälften barrskog och andra hälften lövskog. Sjöbo kommun äger cirka 300 hektar skogsmark där 100 % är FSC-certifierad. Fastighetens virkesförråd består av 30 % barrskog och 70 % lövskog. Virkesförrådet uppskattades i skogsbruksplanen år 2020 till 44040 m³sk (skogskubikmeter). Av kommunens skogsinnehav är 19,6 % skog med höga naturvärden. Hälften av skogen med höga naturvärden har naturvårdsmål med skötsel och hälften har naturvårdsmål att det ska hållas orört. Tittar man på åldersfördelningen på skogens arealer så är ca 70 % mellan 20 år och 70 år. Ca 10 % av arealen är 120 år eller äldre.

Sjöbo kommun har som målsättning att arbeta med hyggesfria metoder i skogarna närmast tätorterna,

Partiklar i luft, Sjöbo kommun

Källa: RUS, 2021

där når kommuninvånarna skogen på gångavstånd från sin bostad. Den nya skogsbruksplanen från år 2020 ska kompletteras så att tätortsnära rekreationsområden får specifika skötselplaner som kan öka tillgängligheten.

Vi har frisk luft

Både hälsa och miljö påverkas av luftföroreningar. Luftföroreningar är i första hand ett tätortsproblem och utsläpp från trafiken är en stor bidragande orsak. Andra orsaker kan även vara småskalig vedeldning, industrier eller damning från bergshantering. Därutöver sker en omfattande inströmning av luftföroreningar från andra områden och länder.

I Skåne orsakar luftföroreningar ca 6 % av förtida dödsfall. Luftföroreningar orsakar också skador på kulturvärden som sand- och kalksten i fasader och kulturföremål. Skåne har förhållandevis höga halter av luftföroreningar jämfört med andra delar av landet, delvis på grund av transporter från kontinenten men också på grund av intensiv trafik eftersom vi är ett transitlän med många transporter upp i landet. Halterna och utsläppen av luftföroreningar i Skåne är relativt oförändrade. Trots renare teknik och utveckling ger befolkningstillväxt ökade utsläpp från transporter och verksamheter.

Luftkvaliteten är överlag bedömd som god i Sjöbo kommun. Viss olägenhet kan föreligga i sommarbyarna på grund av vedeldning, utifrån uppgifter baserade på klagomålsärenden. I Sjöbo kommun har utsläpp av luftföroreningar såsom partiklar PM 2.5 varit oförändrat sedan år 1990. Partiklar PM 10 har minskat något och kväveoxider har varit oförändrat sedan år 1990.

Här finns god ljudmiljö

Större ostörda och bullerfria områden utomhus är en bristvara i Skåne och de som finns behöver värnas. Buller har betydelse för möjligheten till god livskvalitet och många skåningar upplever sig störda av vägtrafikbuller. Ökad trafik och bebyggelse nära vägar kan medföra att människor störs av buller och att andelen tysta områden minskar.

Länsstyrelsen har i en studie om bullerfria områden i Skåne från år 2003 visat att Sjöbo kommun har relativt god tillgång på tysta områden. Landsbygden är relativt oexploaterad i Sjöbo kommun, varför bilden bör vara relativt rättvisande även om enbart trafikbuller ingår i analysen. Dessa tysta områden utgör en stor potential ur ett regionalt perspektiv och kan utgöra en stor tillgång ur turism- och rekreationssynvinkel. Det finns få tysta områden med stora natur- och kulturvärden på närmare håll för MalmöLund-regionens invånare. Det är därför viktigt att värna om dessa områden i kommunen och så långt möjligt lokalisera ny infrastruktur och bullrande verksamheter i andra områden.

De gator där bullernivåerna är högst är Västergatan, väster om Bussgatan och Södergatan söder om Silogatan. Det finns en bullerpolicy (2008) för de vägar där kommunen är väghållare. Trafikbuller bedöms generellt inte vara ett problem i kommunen. De som äger en fastighet och som störs av buller från en kommunal väg kan söka bidrag för åtgärder som minskar vägtrafikbullret. De kan få bidrag för att byta eller förbättra fastighetens fönster, eller för att sätta upp ett bullerskyddsplank.

Strålmiljö - skydda dig mot solen!

I människans naturliga miljö har det alltid funnits strålning. Strålningen kommer från rymden, från solen, vår egen kropp och från naturligt radioaktiva ämnen i marken som radon. Antalet årliga fall av hudcancer fortsätter öka och den främsta orsaken är exponering av UV-strålning från sol eller solarier. Det krävs en förändring i livsstil och attityd till utseende och solning. Att öka ekosystemens resiliens hjälper till att uppnå frisk luft och god strål- och ljudmiljö på ett naturligt sätt. Exempelvis kan trädens krontäckning (den yta som skuggas av trädkronorna) hjälpa till att reducera den yttre strålningen och bidrar samtidigt till bland annat temperatursänkning. Ett bra riktvärde är 30 % krontäckningsgrad i städer och tätorter.

Västergatan och Sjöbo gästis

FOKUSOMRÅDE

HÅLLBAR

MARK- & VATTENANVÄNDNING

Globala mål för hållbar utveckling:

3 HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE 	6 RENT VATTEN OCH SANITET 	15 EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD
--	--	---

Svenska miljömål:

Begränsad klimatpåverkan Bara naturlig försurning Giftfri miljö Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet	Hav i balans Myllrande våtmarker Levande skogar Ett rikt odlingslandskap God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv

Giftfri miljö

När varor, material och kemiska produkter tillverkas eller blir till avfall, sprids farliga ämnen och kemikalier som påverkar människan och hotar den biologiska mångfalden. Spridningen av föroreningar behöver därför minska och förebyggas. För att uppnå en giftfri miljö krävs internationella och nationella överenskommelser. Användningen av särskilt farliga ämnen kan förväntas minska framöver tack vare skarpare lagstiftning.

På kommunal nivå kan minskad exponering av kemikalier i skolor och förskolor samt framtagande av en kemikalieplan vara exempel på bra åtgärder. De viktigaste åtgärderna enligt Havs- och vattenmyndigheten (HaV) för att nå målet om en giftfri miljö i Skåne är att minska utsläppen, införa integrerat växtskydd, öka antalet vattenskyddsområden, minska spridningen av slam från avloppsreningsverk och öka ekologiskt odlad åkerareal.

En annan viktig åtgärd är att efterbehandla fler förorenade områden. I Skåne har över 6000 potentiellt förorenade områden identifierats. I Sjöbo kommun uppgår antalet identifierade områden till 146 stycken. Av de 146 potentiellt förorenade områdena har 39 undersökts. Exempel på verksamheter är deponier, olika industrier, drivmedelshantering, plantskolor och skjutbanor. Inventering har hittills fokuserats på nedlagda verksamheter. Flera saneringar sker i samband med exploatering av fastigheter där det visats sig förekomma markföroreningar.

Hantering av slam från reningsverk är också en påvisad viktig åtgärd i arbetet med att uppnå giftfri miljö. För att sluta kretsloppet är återföring av näringsämnen en viktig fråga. Idag sprids stora mängder slam från våra reningsverk på åkermark. Ofta innehåller dock slam från reningsverk oönskade metaller som kadmium och oorganiska miljögifter, varför spridning av slam på åkermark är en omdebatterad fråga.

För att minska mängderna farligt avfall finns i den fastighetsnära insamlingen möjlighet att sortera små batterier och glödlampor i batteriboxen som finns på alla fyrfackskärl i kommunen. Farligt avfall kan också lämnas i Samlaren, som finns på ICA Kvantum i Sjöbo och Ica Nära i Lövestad, samt på återvinningscentraler.

Mikroplaster

Mikroskräp, eller mikroplaster, i sjöar och hav, ökar ständigt. Hur mikroplaster påverkar växter och djur är ännu inte helt klart men man misstänker att djuren äter plasten som kan fungera som "magneter" för miljögifter, vilket djuren då får i sig. Troligtvis kommer en stor del av mikroplasten i havet från större plastföremål som under sin nedbrytningsprocess finfördelats till mikrostorlek. Plastpartiklarna kan dock vara mikroskopiska redan innan de kommer ut i naturen från däckslitage eller granulater från konstgräsplaner.

Många textilier samt skönhetsprodukter som tandkrämer och kroppskrubber innehåller mikroplaster. Från och med den 1 juli 2018 gäller ett nytt, svenskt förbud mot små plastpartiklar i kosmetiska produkter. Syftet med regeln är att begränsa tillförseln av plastpartiklar till sjöar och hav. Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag identifierat viktiga källor till utsläpp av mikroplaster till havet. Med utgångspunkt från kartläggningen har Naturvårdsverket bedömt att följande källor primärt bör åtgärdas i Sverige: väg och däck, konstgräsplaner, industriell produktion och hantering av primärplast, tvätt av syntetfibrer, båtbottnfärg och slutligen nedskräpning.

Idag finns inte tillräcklig, vetenskaplig kunskap för att kunna dra säkra slutsatser om mikroplaster från de större källorna som identifierats. Ändå uppmanar Naturvårdsverket till åtgärder som kan genomföras till rimliga kostnader och konsekvenser för berörda aktörer.

Nedskräpning

Skräp som hamnar i hav, sjöar och vattendrag skadar fåglar och marina däggdjur. Skräpig miljöer upplevs även som otrygga och otrevliga av många människor. En redan nedskräpad yta bidrar ofta till ännu mer nedskräpning och skadegörelse. Städning medför även kostnader för kommunen som kan användas till annat. Sjöbo kommun deltar årligen i kampanjen "Vi håller rent" och vi är en Håll Sverige rent-kommun. Sjöbo kommun har mellan år 2015-2021 klättrat rejält i rankningen, från plats 136 till plats 48.

Hållbar offentlig upphandling

Den offentliga konsumtionen (sjukvård, skolor, transporter, försvar etc.) utgör en stor del av den

svenska ekonomin och bidrar till en tredjedel av den totala konsumtionens utsläpp av växthusgaser. Genom att ställa miljökrav i upphandlingen stimuleras marknaden att utveckla mer miljöanpassade produkter och tjänster. Det kan handla om krav på klimatpåverkan, kemikalieanvändning och resursförbrukning. Innovationsupphandling är ett viktigt

verktyg för att premiera nytänkande, utveckling och för att åstadkomma en sådan långsiktig utveckling.

I Sjöbo kommuns upphandlingspolicy står under rubriken "Hållbar upphandling" att "Sociala krav och miljöhänsyn ska vägas in som krav eller kriterier bland andra och vara relevanta och rimliga i

förhållande till den vara eller tjänst som upphandlas. Kraven ska baseras på gällande lagstiftning, mål, åtgärdsprogram samt tillgänglig vetenskaplig forskning och information". I Sjöbo kommun ansvarar varje förvaltning själv för upphandlingen av varor och tjänster i exempelvis kravställning och förfrågningsunderlag. Upphandlingsenheten ger, från centralt håll, förvaltningarna stöd och råd i upphandlingarna och fungerar som en intern konsult. Upphandlingsmyndigheten har hållbarhets-kriterier anpassade för olika produktgrupper som direkt går att applicera på kommunens anskaffningsprocess.

Miljöpåverkan från investeringar

Ansvarsfulla placeringar handlar om att göra bedömningar av hur de företag som ingår i fonden tar ansvar för exempelvis miljö och mänskliga rättigheter och av hur långsiktigt hållbara deras produkter och tjänster är. Att sluta investera i något kallas divestera och används framför allt om fossil energi som är dåligt ur ett klimatperspektiv. Enligt de finansiella riktlinjerna i Sjöbo kommun ska vissa aspekter beaktas i placeringsverksamheten. Härmed avses att placeringar inte ska ske i företag som kan förknippas med oacceptabla arbetsförhållanden, barnarbete, våld, narkotika, prostitution, eller kriminell verksamhet. Därefter är utgångspunkten att prioritera fonder, som arbetar med aktiv påverkan utifrån socialt ansvarsfulla kriterier och långsiktig hållbarhet.

Som grundregel ska hänsyn tas till principerna i FN:s Global Compact som innefattar mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och korruption. Företag ombeds att stödja försiktighetsprincipen vad gäller miljörisker, initiativ tas för att främja större miljömässigt ansvarstagande och uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik. Sjöbo kommun har gjort placeringar från och med år 2017 vilka ska genomlysas varje årskifte. En kommun kan också ta Gröna lån eller gröna obligationer för att bidra till övergång till ett mer hållbart samhälle.

Unik natur- och kulturmiljö

Sverige har inom FN:s konvention för biologisk mångfald åtagit sig att bevara och nyttja den biologiska mångfalden på ett hållbart sätt. Värdefull natur skyddas och åtgärdsprogram tas fram för att bevara våra mest hotade arter. För att lyckas behövs också större hänsyn och bättre planering när olika nature-

surser nyttjas för att främja en grön infrastruktur. Att övervaka och bekämpa främmande invasiva arter är av stor vikt för att de inte ska konkurrera ut vår egen inhemska flora och fauna och hota den biologiska mångfalden.

Skåne är det landskap som hyser flest antal växt- och djurarter, och här har också artantalet gått starkast tillbaka. I Sjöbo kommun finns det totalt 389 stycken rödlistade arter varav 156 stycken av dem räknas som hotade (akut hotade, starkt hotade eller sårbara arter). Antalet rödlistade arter i Sjöbo kommun har ökat med 40 % sedan år 2001, vilket indikerar på att

dessa arters livsmiljöer har försämrats eller minskat. Det är av stor vikt att säkerställa en genetiska variationen hos växter och djur för att ekosystemen ska bli resilienta och kunna stå emot förändringar bättre. Detta görs genom att se till att det finns spridningskorridorer i landskapet så att djur och växter har möjlighet till interaktioner med fler individer. Grönstruktur- och naturvårdsprogrammet beskriver mer ingående naturen i Sjöbo kommun och anger övergripande mål och satsningar för att bevara och utveckla naturmiljö- och grönstrukturvärden i Sjöbo kommun.

Naturskyddade områden innehåller ofta även kulturmiljövärden, vilka lockar besökare och bidrar till både kunskap och rekreation. I Sjöbo kommun finns fem områden utpekade som riksintressen för kulturmiljövård. Riksintresseområdena för kulturmiljövård ska avspegla Sveriges historia och utgörs bland annat av jordbruksbyar, stadskärnor, arbetarbostäder, 1900-talets förorter, gruvor, förhistoriska gravfält och moderna kyrkor. I Länsstyrelsens kulturmiljöprogram lyfts 18 kulturmiljöer fram i Sjöbo kommun som särskilt värdefulla kulturmiljöer, varav två ingår i kulturmiljöstråk. Kulturmiljöstråken

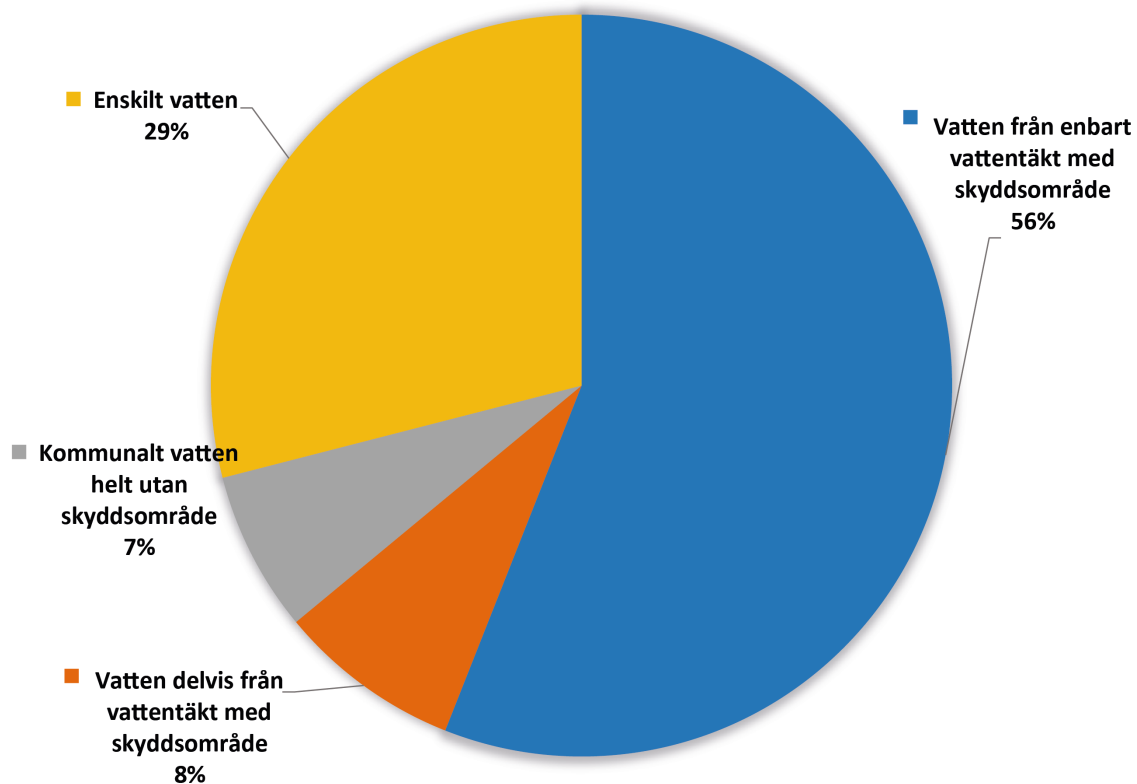
är Malmö-Simrishamns järnväg och Ystad-Eslövs järnväg.

Omsorg om kulturmiljön innebär också att säkra god boendemiljö, men många värdefulla byggnader och kulturmiljöer saknar skydd idag. Den fysiska planeringen är ett viktigt styrmedel för att kunna uppnå miljömålet om en god bebyggd miljö, inom vilket en väsentlig beståndsdel är att bevara kulturmiljön. Befintligt kulturmiljöprogram för Sjöbo tätort är ett strategiskt dokument för kulturmiljöfrågorna där delar av tätorten behandlas. Det ska användas som planeringsunderlag för kommunens tjänstemän och vara generellt kunskapshöjande om Sjöbos kulturmiljö, men fler inventeringar av kulturhistoriskt värdefulla miljöer behöver göras.

Utan vatten – inget liv!

Vattenlandskapets ekosystemtjänster är svåra att klara sig utan och vatten är vårt absolut viktigaste livsmedel. Det kan handla om produktion av fisk, vattenrening, flödesutjämning och rekreativmiljöer. Utan vatten av tillräcklig god kvalitet eller kvantitet är det omöjligt att bygga social eller ekonomisk välfärd. Det finns många faktorer som påverkar

DRICKSVATTEN, ANDEL INVÅNARE, SJÖBO KOMMUN

kvalitén på dricksvattnet, exempelvis föroreningar från avlopp, ytvatten och urlakning av både bekämpningsmedel och gödsel från jordbruk.

Ett stort antal växter och djur som är hotade eller missgynnade, är kopplade till våtmarker. Många insatser görs i form av skydd, restaureringar och skötsel av våtmarker men trots detta så påverkas Skånes våtmarker negativt till följd av dikesrensningar, utebliven hävd eller övergödning. Landsbygdsprogrammet är den viktigaste faktorn för att våtmarker anläggs och restaureras, och under åren 2014-2020 var miljö, hållbar utveckling och innovation priorite-

rat i programmet. I Sjöbo kommun anlades mellan åren 1995 till 2012 cirka 30 våtmarker inom Kävlingeåprojektet, vilket är näst högsta siffran jämfört med övriga deltagande kommuner. Projektet avslutades med en stor våtmarksanläggning på cirka 60 hektar som har återgått till att vara översilningsområde vid Björka i Sjöbo kommun.

Kommunen ligger långt upp i Kävlingeåns avrinningsområde och vi har ett ansvar att minimera påverkan på vattenkvaliteten hos grannkommuner nedströms. Kävlingeåns vattenråd bildades i syfte att samla arbetet med vattenvård och vattenkontroll i en

organisation, där medlemmarna i vattenrådet kan samverka i olika frågor. Medlemmarna består bland annat av kommunerna Sjöbo, Eslöv, Hörby, Höör, Kävlinge, Lomma, Lund och Tomelilla samt Sydvat- ten, olika representanter från areella näringar och markägare. Några av vattenrådets arbetsuppgifter är att säkerställa och förbättra vattenkvaliteten i de olika vattendragen, initiera olika åtgärder för Käv- lingeån vid behov och verka som remissorgan i vattenfrågor gentemot kommuner och andra myndigheter. Nybroån-, Kabusaån- och Tygeåns vattenråd är också av intresse för kommunen. Sjöbo kommun tillhör Södra Östersjöns vattendistrikt.

Vårt kommunala vatten

I Sjöbo kommun får vi det kommunala dricksvattnet från grundvattnet vilket bedöms ha god kemisk och kvantitativ status i dagsläget, enligt VattenInfor- mationsSystem Sverige (VISS). Det finns nio kommunala vattentäkter, varav tre har fastställda vattenskydds- områden. Två äldre vattenskyddsområden, Grimtof- ta och Gröndal, håller på att uppdateras och omar- betas till ett gemensamt. Förberedande arbeten för att bilda vattenskyddsområden för brunnarna i Lövestad och Röddinge pågår samtidigt. Det finns även ett vattenskyddsområde kring Vombsjön som utgör vattentäkt för Sydvattnet. I åtgärdsprogrammet (2016-2021) för Södra Östersjöns vattendistrikt pekas elva grundvattenförekomster ut där vatten- skyddsområden behöver upprättas eller revideras för att uppnå säker produktion av dricksvatten i Sjöbo kommun. Andelen oskyddande dricksvatten- täkter är 70 %, men det är bara 7 % av invånarna som berörs av det, då huvuddelen av kommunens anslutna personer är anslutna till Sjöbo vattenverk som har vattenskyddsområde.

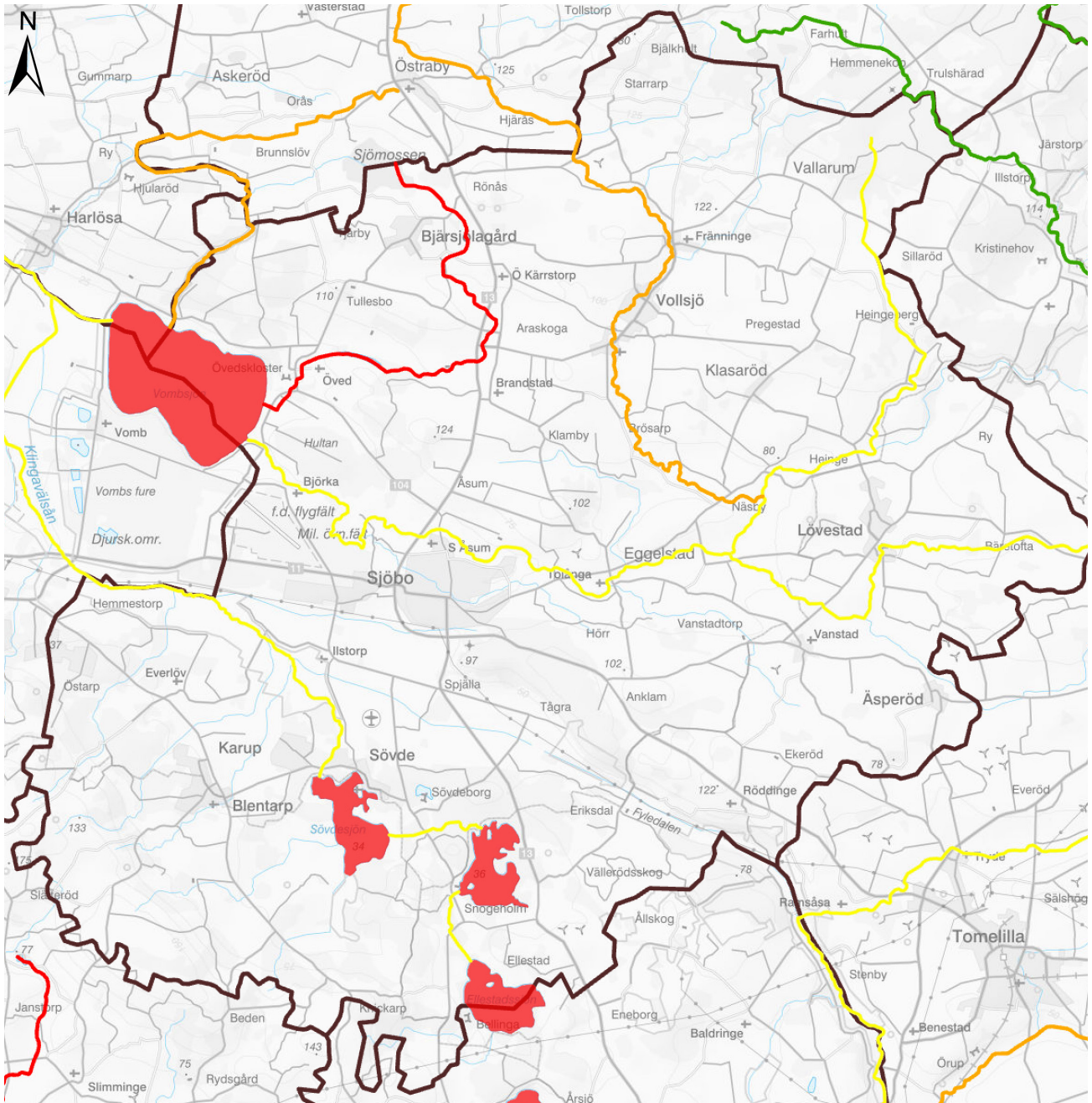
Förekomsten av näringsämnen i våra sjöar visar på 100 % dålig status. Våra vattendrag har lite bättre näringsämnestatus än sjöarna med 9 % som uppnår

god status, 64 % måttlig, 18 % otillfredställande och 9 % har dålig status. För att förhindra att det blir sämre behöver övergödningen minska. Övergödning är ett stort problem i Skåne och orsakas av för höga halter av kväve och fosfor som är främst kopplat till läckage från jordbruk, kväveoxidutsläpp från trafik och kraftverk, samt utsläpp från avloppsreningsverk och industrier. Nedfallen av kväveoxider är något högre i Sjöbo kommun än snittet i Skåne. Detta får växtligheten att förändras succesivt och arter som är anpassade till näringsfattiga miljöer trängs undan.

Dagvattensystem och dagvattenkvaliteten kan påverkas av ett förändrat klimat vilket sannolikt kan medföra ett behov av klimatanpassning av dagvat- tenhanteringen. I Sjöbo kommun genomfördes en "Översiktlig översvämningskartering av de större vattendragen i Sjöbo kommun" av SWECO under år 2015. Klimatanpassning behandlas, utöver dessa dokument, i översiktsplanen för Sjöbo kommun. Behov kan finnas att genomföra en fördjupad översvämningskartering, analys samt åtgärdsplan.

Det finns cirka 3000 enskilda avlopp i Sjöbo kom- mun. Miljöenheten arbetar ständigt med att minska antalet icke godkända avlopp eftersom de är en källa till övergödning och andra föroreningar. I dagsläget är cirka 27 % av de enskilda avloppen icke godkända, vilket är en minskning sedan föregående år.

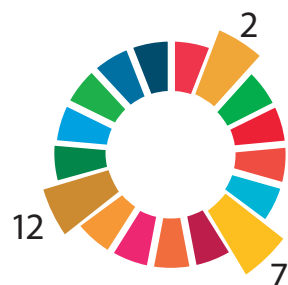
Under år 2017 antogs VA-plan för Sjöbo kommun där riktlinjer för arbetet med vatten och avlopp presen- teras. Planen är uppbyggd enligt Havs- och vatten- myndighetens riktlinjer med nulägesbeskrivning, va-policy och åtgärdsplan för hela kommunen. Ett kontinuerligt arbete sker med att förbättra lednings- näten för att förhindra ovidkommande vatten tränger in i ledningarna. Denna åtgärd resulterar i att reningsverken får mindre vatten att hantera.

Näringsämnestatus i Sjööbo kommuns ytvatten. Gult innebär att statusen på vattnet är måttligt, orange innebär otillfredställande och rött visar på dålig status. Kartan ger en indikation vart insatser behöver ske snarast för att uppnå god status.
 Källa: Länsstyrelsen VISS, 2022.

HÅLLBAR

PRODUKTION & KONSUMTION

Globala mål för hållbar utveckling:

<p>2 INGEN HUNGER</p> 	<p>7 HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA</p> 	<p>12 HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION</p>
--	---	--

Svenska miljömål:

- Grundvatten av god kvalitet
- God bebyggd miljö
- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Ett rikt odlingslandskap
- Ett rikt växt- och djurliv

Tack för maten – lantbruket!

Den svenska självförsörjningsgraden av livsmedel har minskat kraftigt de senaste decennierna och är idag under 50 %, men regeringen har under år 2022 fattat beslut om att stärka en hållbar produktion som både ökar produktionen samt bidrar till fler arbeten inom areella näringen.

Livsmedelsproduktion ger upphov till negativa miljöeffekter som till exempel växtnäringsläckage, spridning av miljögifter som bekämpningsmedel samt klimatpåverkan från metangas. Jordbruket i Sjöbo står för ca 60 % av växthusgasutsläppen, varav drygt hälften kommer från tarmgaser från idisslare. Målet enligt "Klimat- och energistrategi för Skåne" är att minska växthusgasutsläppen med 80 % till år 2030 jämfört med år 1990. Det innebär att sänkningar inom jordbrukssektorn gör stor påverkan på den totala mängden växthusgasutsläpp. Generellt kan tilläggas att lantbruken är mycket värdefulla för livsmedelsproduktionen i kommunen och en viss klimatpåverkan är en naturlig följd av verksamheten, men näringsläckaget till våra vattendrag och sjöar samt det totala växthusgasutsläppen måste minska.

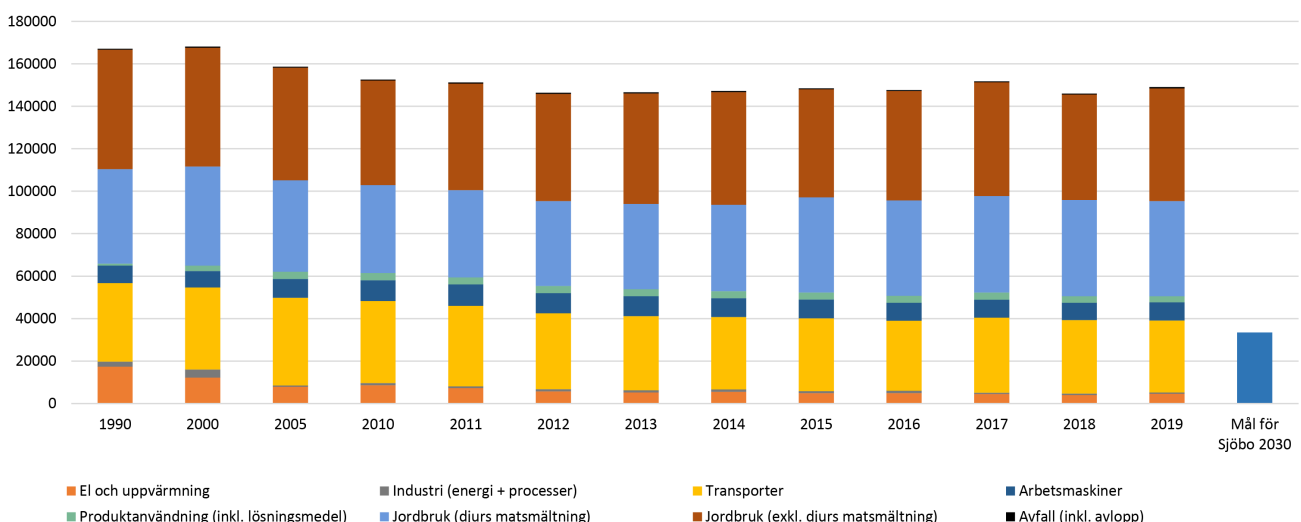
Jordbruksmarken har även potential att bidra med energi för ett framtida uthålligt samhälle. Energigrödor från åkermark, bioenergi, är liksom vind-, vatten- eller solenergi, en del av all förnybar energi som finns runt omkring oss. I expansiva områden

finns dock risk att intressekonflikter uppstår, ska exempelvis marken användas för ny bostadsbebyggelse, energi eller livsmedelsproduktion? Produktiv åkermark är en värdefull resurs som inte kan återställas när den väl är bebyggd, därför har Sjöbo kommun valt att följa Länsstyrelsen i Skånes nollvision – att inte bygga på åkermark.

Hälften av kommunens yta består av åkermark, cirka 18 % slätter/betesvall och 8 % betesmark. I de norra delarna återfinns generellt högre åkermarksklasser. Det finns 510 jordbruk i Sjöbo kommun, av varierande storlek och inriktning, men det är främst kött och mjölk som produceras, därav höga växthusgasutsläpp. Den biologiska mångfalden och kulturmiljöerna är beroende av ett fortsatt jordbruk, men också av vilka metoder som används. Bland annat är betande djur en förutsättning för att bevara artrika betesmarker. Den svenska livsmedelsproduktionen har hög standard inom djurskydd och djurhälsa och är i ett internationellt perspektiv mer miljö- och klimateffektiv.

Det ekologiska jordbruket strävar efter en hög självförsörjningsgrad och omfattar både djurhållning och odling av växter där exempelvis kemiska bekämpningsmedel samt konstgödsel inte är tillåtet. I Sjöbo kommun är andelen ekologiskt odlad åkermark 20 % (2020). Andelen har ökat under de senaste åren och är högre än i våra grannkommuner.

Totala växthusgasutsläpp i Sjöbo kommun

Källa: SMHI, 2021. *Mål 2030 för Sjöbo är uträknat enligt "Klimatmål för Skåne till år 2030" där en minskning av växthusgasutsläppen behöver ske med 80 % jämfört med år 1990, för att klara av att hålla max 1,5 graders höjning.

Snittet för kommunerna i Skåne är cirka 7 % medan rikssnittet i Sverige ligger runt 20 %.

För att uppnå ett hållbart lantbruk i Sjöbo kommun krävs samverkan och delad kunskap mellan ekologiska och konventionella lantbruk, vilket framgick under förstudien för Biosfärområdet. Inom jordbruket i Sverige produceras cirka 400 000 ton mat per år som sen inte lämnar gården. Svinnet leder till stora negativa miljöeffekter och resurser försvinner till ingen nytta. I enlighet med Sveriges livsmedelsstrategi är det viktigt att öka resurseffektiviteten inom svenska lantbruk. Det innebär minskning av svinn från producent till konsument samt att restprodukter utnyttjas genom nya lösningar som säkerställer kretsloppen i en cirkulär och biobaserad ekonomi. Användning av jordbruksråvaror för produktion av biodrivmedel kan ge betydande minskning av växthusgasutsläppen.

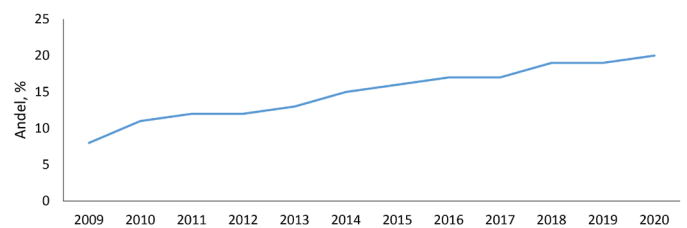
Konsumerar vi hållbart?

Konsumtionens roll i klimatpåverkan har blivit tydligare på senare tid. Genom konsumtionen exporterar vi stora delar av våra utsläpp. Andelen utsläpp i andra länder, som är orsakade av vår konsumtion, har under de senaste tjugo åren ökat med 50 %.

Svenskarna är ett av de mest miljömedvetna folken i Europa, enligt oss själva. Vi väljer i ökad omfattning att odla vår egen mat, köpa second-hand och dela på saker. Men om alla hade levt som en svensk hade det behövts över fyra jordklot räknat i ekologiskt fotavtryck. För varje år tar också resurserna slut i allt högre tempo. 3 april år 2022 hade vi i Sverige gjort av med årets budget av förnybara resurser. Överbelastningen av ekosystemen leder till bland annat avskogning, torka, vattenbrist, jorderosion, minskad biologisk mångfald och ökad koldioxidhalt.

Sedan 1990 har utsläppen av växthusgaser i Sverige minskat med 29 %. Samtidigt sker nästan 60 % av de konsumtionsbaserade utsläppen som orsakats av vår svenska konsumtion, i andra länder. Vi har alltså flyttat en stor del av vår miljöpåverkan till andra länder. Varor och tjänster påverkar miljön under hela livscykeln, vid tillverkning, användning, återbruk, materialåtervinning, omhändertagande av avfall och transporter i alla led.

Ekologiskt odlad åkermark, Sjöbo kommun

Källa: Kolada, 2021

Miljögifter sprids som en följd av vår konsumtion och förekomsten av farliga ämnen i kemiska produkter och varor ökar globalt. Det saknas fortfarande kunskap kring många kemikalier och hur de påverkar människors hälsa och miljö, särskilt hur kemiska ämnen kan samverka och vilka effekter den sammanlagda exponeringen kan leda till. Studier visar att vi människor har många olika kemikalier i våra kroppar som inte borde finnas där. PCB, bromerade flamskyddsmedel, högfluorerade ämnen och andra kemiska ämnen uppmäts i bröstmjölk, blod och urin. Några av de ämnen som vi får i oss är hormonstörande och misstänks kunna bidra till uppkomsten av några vanliga folksjukdomar. Barn är särskilt känsliga för påverkan eftersom deras kroppar utvecklas. Därför är det nödvändigt att sträva efter en mer hållbar konsumtion, inte bara för miljöns skull utan även för människors hälsa, både i och utanför Sverige.

För att vi ska nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen behöver våra konsumtionsmönster och produktion av varor och tjänster förändras. Det innebär att vi måste utnyttja våra resurser cirkulärt och effektivt, minska resursutarmningen och skapa giftfria kretslopp. En omställning till mer hållbara alternativ är positivt inte bara för miljön utan även för vår hälsa.

Hållbara måltider i kommunens kök

Miljönyttan av att vi återanvänder eller återvinner matavfall kan inte uppväga den miljöbelastning som uppstår när maten producerades. Därför är det bäst att arbeta för att svinnet inte uppstår alls. I Sverige slängs cirka 19 kilo ätbar mat i soporna och 26 kilo mat och dryck hålls bort i slasken per person och år. Under år 2021 slängde en Sjöbobo i snitt 57 kg matavfall. Kommunens kök arbetar för att minska

510 st

jordbruksföretag i Sjöbo kommun 2020

matsvinnet kontinuerligt genom mätningar. Inom kommunens äldreomsorg uppstår idag ca 30 % matsvinn av den totala andelen tillagad/serverad mat. Inom förskola/skola/gymnasium är värdet ca 12 %.

I Sjöbo kommun väljs livsmedel med så liten klimat- och miljöpåverkan som möjligt genom grönsaker efter säsong, ökad andel vegetabilier samt minskat matsvinn. Alla skolor och förskolor serverar klimatsmarta måltider samtliga dagar i veckan och det finns alltid vegetariska alternativ. Skolornas salladsbuffé innehåller rotgrönsaker, kålsorter, bulgur, bönor, linser etc. Inom livsmedelsupphandlingen eftersträvas också rena råvaror med så lite halvfabrikat som

möjligt för att ha möjlighet att kontrollera tillsatser, antibiotikaresistens och rests substanser av bekämpningsmedel. Kött ersätts till viss del med bönor och linser vilket minskar köttmängderna i recepten vilket i sin tur ger en minskad klimatpåverkan.

Av inköpta livsmedel år 2021 var 68 % svenskproducerat. Många av "kolonial" har ingen ursprungsmärkning trots att det kan ha svenskt ursprung, vilket gör att statistiken blir lite missvisande för den kategorin. Samma år var 11 % av varorna som upphandlades ekologiska och 2 % etiska, medelvärdet för kommuner i Sverige är 26 % ekologisk. Nästan all fisk är MSC-märkt.

Under år 2017 påbörjades ett dialogarbete för att förbättra möjligheten till upphandling med lokala livsmedelsproducenter. "Policyn för hållbar mat och måltider" för Sjöbo kommun antogs i kommunfullmäktige år 2019. I dagsläget finns inte e-handel eller samordnad varudistribution i kommunorganisationen, vilket kan underlätta för att upphandla inom ramavtal, lokalt och minska transporterna vid leverans av varor.

Höga avfallsmängder

Totala mängden hushållsavfall i Sverige minskade från år 2015 till år 2016 med 0,8 % trots en viss folkökning. Sjöbo kommun har höga avfallsmängder jämfört med resten av Sverige och Skåne, och år 2020 var den totala avfallsmängden 647 kg per person. Det behövs ett förändrat förhållningssätt där dela, återanvända, återtillverka och återvinna blir en naturlig del innan nya saker köps. Den miljövänligaste produkten är den som inte behöver tillverkas.

I kommunen går cirka hälften av hushållsavfallet till energiåtervinning, en fjärdedel till biologisk behandling och en fjärdedel till materialåtervinning. Kommunerna ansvarar för att hushållsavfallet transporteras till en behandlingsanläggning för återvinning eller bortscaffande/deponering. Det gäller avfall från hushåll men också "liknande avfall" från exempelvis restauranger, butiker, kontor etc. Kommunerna har också ansvar för att hushållsavfallet tas om hand på ett miljömässigt riktigt sätt och ska informera invånarna om hur de ska hantera förpackningar och tidningar samt miljönyttan med att återvinna dessa material.

Varje kommun ska ha en renhållningsordning och en avfallsplan. Renhållningsordningen innehåller de föreskrifter för avfallshantering som gäller för kommunen. År 2021 togs en ny kretsloppsplan fram för Sjöbo kommun tillsammans med nio andra kommuner.

Förnybar energi

År 2017 stod hushåll och transporter tillsammans för ca 65 % av energianvändningen. Jord- och skogsbruk stod för 15 % och resterande av offentlig verksamhet, industri och distribution. Hälften av den totala

energitillförseln (2020) har sitt ursprung från el, en tredjedel av oljeprodukter och resterande av biobränsle och biodrivmedel. För privatpersoner och företag som vill minska energianvändningen eller installera förnybara och effektiva energilösningar erbjuder Sjöbo kommun kostnadsfri energirådgivning i dagsläget.

I Sjöbo finns 268 solcellsanläggningar installerade, med en sammanlagd effekt på 8860 kW. Antalet solcellsanläggningar ökade med 104 % under år 2019 jämfört med föregående år. Mellan år 2016 - 2020 var den totala ökningen 738 %, och den installerade effekten ökade med 2500 %. Enligt en studie från Uppsala universitet finns stor solenergipotential på taken i Sjöbo, där solenergin i princip kan försörja hela kommunen med energi. I policydokumentet "Råd och riktlinjer för solenergianläggningar" finns vägledning för de som vill skaffa egna solceller.

Det finns idag fyra mindre vindkraftverk inom kommunen, tre vindkraftverk har uppförts i Assmåsa och ett i Vanstad. Under år 2015 producerades 17 133 MWh vindenergi i Sjöbo kommun. Kommunen har en positiv grundinställning till vindkraftsutbyggnaden.

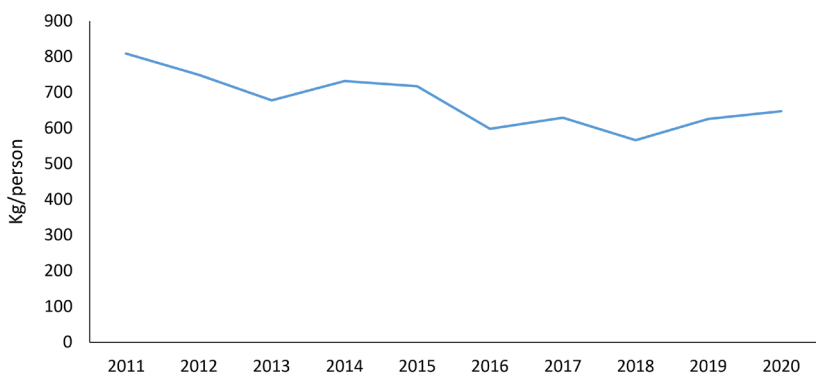
Fjärrvärmens i Sjöbo kommun produceras av Solör Bioenergi i Syd AB och innehåller 100 % fossilfritt bränsle. I kommunorganisationen är 100 % av uppvärmningen fossilbränslefri och elen som köps in (verksamhetselen) är märkt med "Bra miljöval" och således 100 % fossilbränslefri. Energiavändningen i Sjöbo kommun bör utredas vidare, men preliminärt framtagna statistik indikerar att energiförbrukningen är hög i kommunens lokaler.

647 kg /person

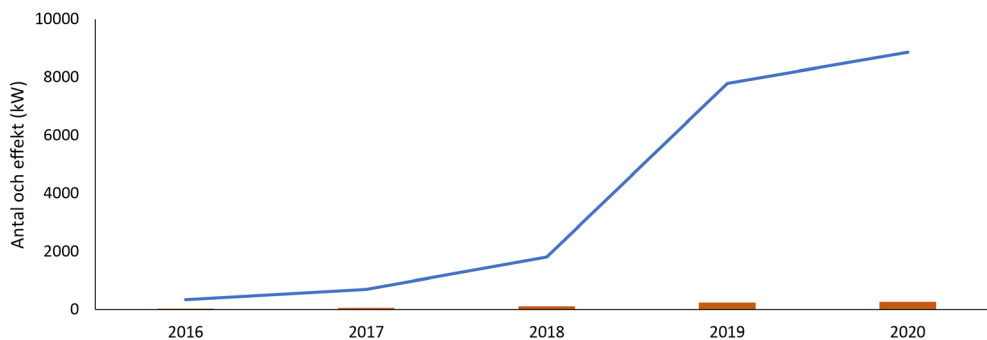
hushållsavfall slängde en sjöbobo under 2020

Mängd hushållsavfall, Sjöbo kommun

Källa: Avfall Sverige, 2021

Antal solcellsanläggningar och installerad effekt (kW), Sjöbo kommun

Källa: Energimyndigheten, 2021

Källor

Avfall Sverige (2022). Avfall webb. Tillgänglig: <https://www.avfallwebb.se/> [2022-04-13]

Boverket (2022). Buller och goda ljudmiljöer. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/planeringsfragor/halsa-sakerhet-och-risk/information-om-buller-och-goda-ljudmiljoer/> [2022-04-12]

Boverket (2021). Gröna lösningar för ekosystemtjänster i praktiken. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/praktiken/> [2021-08-09]

Earth overshoot day (2022). Country Overshoot Day. Tillgänglig: <https://www.overshootday.org/> [2022-04-04]

Energimyndigheten (2021). Tillgänglig: <http://www.energimyndigheten.se/> [2021-08-05]

Envirum (2010). Biogas i färs, Förstudie. Tillgänglig via Sjöbo kommun

Finansdepartementet, Regeringskansliet (2017). Strategi för hållbar konsumtion. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/artiklar/2016/10/strategi-for-hallbar-konsumtion/> [2017-11-09]

Fondbolagens förening (2022). Ansvarsfulla investeringar. Tillgänglig: https://www.fondbolagen.se/fakta_index/ordlista/h/hallbara-investeringar/ [2022-04-07]

Forest stewardship council (2017). FSC-certifiering. Tillgänglig: <https://se.fsc.org/se-se/fscs-betydelse/statistik-och-fakta> [2017-11-09]

Gobala målen (2022). Hållbar konsumtion och produktion. Tillgänglig: <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-12-hallbar-konsumtion-och-produktion/> [2022-04-09]

Havs- och vattenmyndigheten (2022). Ingen övergödning. Tillgänglig: <https://sverigesmiljomal.se/miljomalen/ingen-overgodning/?msclid=8df3aa92ba6611ec99f2ef6513d494a1> [2022-04-12]

Havs- och vattenmyndigheten (2017). Mikroplaster. Tillgänglig: <https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/miljopaverkan/marint-skrap/mikroplaster.html> [2017-11-09]

Havs- och vattenmyndigheten (2017). Ramdirektiv för vatten. Tillgänglig: <https://www.havochvatten.se/hav/samordning--fakta/miljomal--direktiv/vattendirektivet.html> [2017-11-09]

Håll Sverige rent (2017). Grön flagg. Tillgänglig: <http://www.hsr.se/valkommen-till-gron-flagg/vi-ar-med> [2017-11-09]

Håll Sverige rent (2022). Håll Sverige Rents kommunindex. Tillgänglig: <https://hsr.se/hall-sverige-rents-kommunindex> [2022-03-20]

IPCC (2022). Huvudslutsatser i IPCC:s rapport Klimat i förändring 2022: Effekter, anpassning och sårbarhet. Tillgänglig: <https://www.smhi.se/nyhetsarkiv/huvudslutsatser-ipcc-s-rapport-klimat-i-forandring-2022-ef-fekter-anpassning-och-sarbarhet-1.180776> [2022-03-25]

IVL Svenska miljöinstitutet (2016). Klimatanpassning 2016 – Så långt har Sveriges kommuner kommit. Tillgänglig: <https://www.ivl.se/publikationer/publikationer/klimatanpassning-2016---sa-langt-har-sveriges-kommuner-kommit.html> [2021-08-05]

Jordbruksverket (2022). Hållbar mat, en komplicerad fråga. Tillgänglig: <https://jordbruksverket.se/mat-och-drycker/hallbar-produktion-och-konsumtion-av-mat/hallbar-mat---en-komplicerad-fraga> [2022-04-08]

Jordbruksverket (2022). Jordbruksföretag efter kommun och storleksgrupp. År 1981-2020. Tillgänglig: https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/Jordbruksverkets%20statistikdatabas__Jordbruksforetag__Jordbruksforetag%20och%20jordbruksforetagare/JO0106F31.px/table/tableViewLayout1/ [2022-04-07]

Jordbruksverket (2020). Övergödning och läckage av växtnäring. Tillgänglig: <https://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/miljoklimat/ingenovergodning/jordbruketochovergodningen.4.4b00b7db11efe-58e66b80001608.html> [2017-11-09]

Kemikalieinspektionen (2017). Kommunnätverket för Giftfri vardag. Tillgänglig: <http://www.kemi.se/om-kemikalieinspektionen/verksamhet/handlingsplan-for-en-giftfri-vardag/kommunnatverk-for-giftfri-vardag> [2017-11-09]

Kemikalieinspektionen (2018). Svenska regler om plastpartiklar i kosmetiska produkter. Tillgänglig: <https://www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/regler-som-endast-galler-i-sverige/nationella-begransningar-och-forbud/svenska-regler-om-plastpartiklar-i-kosmetiska-produkter> [2018-06-09]

Klimatsamverkan Skåne (2017). Fossilbränslefritt Skåne 2020. Tillgänglig: <http://www.klimatsamverkanskane.se/projekt/100-fossilbranslefritt-skane-2020> [2017-11-09]

KOLADA (2021). Tillgänglig: <https://www.kolada.se/> [2021-08-05]

Kommuninvest (2022). Gröna lån. Tillgänglig: <http://kommuninvest.se/for-kunder/vara-produkter/grona-lan/> [2022-04-07]

Kävlingeåns vattenråd (2017). Tillgänglig: <http://www.kavlingeån.se> [2017-11-09]

Lingfors D. & Widén J. (2018). Solenergipotentialen för Skånes bebyggelse enligt två framtidsscenarioer. Insitutionen för teknikvetenskaper, Uppsala universitet. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/tjanster/publikationer/solenergipotentialen-for-skanes-bebyggelse-enligt-tva-framtidsscenarioer.html> [2018-06-09]

Länsstyrelsen (2017). Vatten informations system Sverige (VISS). Tillgänglig: <http://viss.lansstyrelsen.se/> [2017-11-09]

Länsstyrelsen i Jönköpings län (2003). Ostörda områden - Var finns de? Tillgänglig: http://ext-dokument.lansstyrelsen.se/jonkoping/GDK_dokument/2015-01_Ostorda_omraden.pdf?msclkid=5263396dba5511ec9e31bc8d-260f127e [2022-04-11]

Länsstyrelsen Skåne (2021). Begränsad klimatpåverkan. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/miljo-och-vatten/miljomal.html>

Länsstyrelsen Skåne (2011). Biogaspotential i Skåne. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/miljo-och-vatten/energi-och-klimat.html> [2022-01-18]

Länsstyrelsen Skåne (2006). Kulturmiljöprogram för Skåne. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/kulturmiljoprogram.html> [2022-04-12]

Länsstyrelsen Skåne (2022). Miljömålen i Skåne - Frisk luft. Tillgänglig: <https://www.skansmiljomal.info/bedomningar-2021/frisk-luft-2021/> [2022-04-12]

Länsstyrelsen Skåne (2020). Regional handlingsplan för klimatanpassning 2020-2024. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/tjanster/publikationer/regional-handlingsplan-for-klimatanpassning-2020-2024.html> [2022-04-07]

Länsstyrelsen Skåne (2022). Vattenskyddsområde. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/natur-och-landsbygd/aktiviteter-och-ingrepp-i-naturen/vattenskyddsomraden.html> [2022-04-12]

Miljöbarometern (2021). Resesträcka i kollektivtrafiken. Tillgänglig: <https://2030.miljobarometern.se/kommun/helhet/beteendet/resande-i-olika-transportslag/resestracka-i-kollektivtrafiken/sj%C3%B6bo> [2021-08-05]

Miljödepartementet, Regeringskansliet (2017). Den största investeringen någonsin för ett grönt samhällsbygge. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/09/den-storsta-klimatsatsningen-nagonsin/> [2022-04-12]

Miljödepartementet, Regeringskansliet (2016). Giftfri vardag. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/artiklar/2016/05/regeringen-satsar-pa-en-giftfri-miljo-for-barnen-och-var-halsa/> [2017-11-09]

Miljödepartementet, Regeringskansliet (2021). Miljödepartementet. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/> [2021-11-16]

Naturskyddsföreningen (2012). Avlopp på våra åkrar - en rapport om miljögifter i slam. Tillgänglig: http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/avlopp_pa_vara_akrar_-_en_rapport_om_miljo-gifter.pdf [2017-11-09]

Naturvårdsverket (2017). Bara naturlig försurning. Tillgänglig: <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/bara-naturlig-forsurning/> [2017-11-09]

Naturvårdsverket (2021). Begränsad klimatpåverkan. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/Miljokvalitetsmalen/Begransad-klimatpaverkan/> [2021-08-09]

Naturvårdsverket (2017). Ekosystemtjänster. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/ekosystemtjanster> [2017-11-09]

Naturvårdsverket (2017). Ekosystemtjänstförteckning med inventering av datakällor. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/6700/ekosystemtjanstfor-teckning-med-inventering-av-datakallor/> [2021-08-09]

Naturvårdsverket (2013). Ett koldioxid neutralt Sverige, 2050. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/8600/2050-ett-koldioxid-neutralt-sverige> [2022-04-07]

Naturvårdsverket (2017). Ett rikt odlingslandskap. Tillgänglig: <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/ett-rikt-odlingslandskap/> [2017-11-09]

Naturvårdsverket (2022). Frisk luft. Tillgänglig: <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/frisk-luft/> [2022-04-12]

Naturvårdsverket (2021). Följ utvecklingen av det långsiktiga klimatarbetet. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Klimat/Klimatneutralt-Sverige/> [2021-08-04]

Naturvårdsverket (2018). Fördjupad analys av svensk klimatstatistik. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/6800/fordjupad-analys-av-svensk-klimatstatistik-2018> [2022-04-07]

Naturvårdsverket (2017). Förorenade områden. Tillgänglig: <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/giftfri-miljo/fororenade-omraden/> [2017-11-09]

Naturvårdsverket (2017). Giftfri miljö. Tillgänglig: Giftfri miljö: <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/giftfri-miljo/> [2017-11-09]

Naturvårdsverket (2017). Klimat. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/klimat/> [2022-04-07]

Naturvårdsverket (2019). Luftguiden. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/0100/luftguiden-version-4> [2022-04-12]

Naturvårdsverket (2022). Matavfall. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/avfall/avfallslag/matavfall> [2022-04-08]

Naturvårdsverket (2022). Mikroplaster, källor och förslag på åtgärder. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/avfall/plast-och-mikroplast/atgarder-for-att-minimera-utslapp-av-mikroplast> [2022-04-08]

Naturvårdsverket (2021). Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/luft-och-klimat/miljokvalitetsnormer-for-utomhusluft> [2022-04-12]

Naturvårdsverket (2006). Naturen som kraftkälla. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/8200/naturen-som-kraftkalla> [2022-04-12]

Naturvårdsverket (2021). Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallat/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Klimat/Sveriges-klimatlag-och-klimatpolitiska-ramverk/> [2021-08-10]

Naturvårdsverket (2015). Åtgärdsprogram för att följa miljö kvalitetsnormen för buller. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/6500/atgardsprogram-folja-miljokvalitetsnormen-buller> [2022-04-12]

Näringsdepartementet, Regeringskansliet (2017). Vision och mål för livsmedelsstrategin fram till 2030. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2017/01/mal-for-livsmedelsstrategin-fram-till-2030/> [2022-03-30]

Persson, D. (2017) Ung i Sjöbo. Tillgänglig: https://www.sjobo.se/download/18.4424c56b16693f576f6bc0/1540541433840/Ung%20i%20Sjo%CC%88bo%202017_rapport_DPersson.pdf [2022-04-12]

Region Skåne (2018). Cykelvägsplan för Skåne 2018-2029. Tillgänglig: https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/cykelvagsplan_for_skane_2018-2029.pdf?highlight=cykelv%c3%a4gsplan [2021-08-09]

Region Skåne (2015). Klimatsäkrat Skåne. Tillgänglig: <https://utveckling.skane.se/publikationer/rapporter-analyser-och-prognoser/klimatsakrat-skane/> [2021-08-09]

Region Skåne (2019). Så reser vi i Skåne - Resevaneundersökningen 2018. Tillgänglig: <https://utveckling.skane.se/publikationer/rapporter-analyser-och-prognoser/resvaneundersokning-i-skane> [2021-06-24]

Region Skåne (2016). Trafikförsörjningsprogram för Skåne. Tillgänglig: <https://utveckling.skane.se/publikationer/strategier-och-planer/trafikforsorjningsprogram-for-skane-2016/> [2017-11-09]

Riksantikvarieämbetet (2017). Ekosystemtjänster och grön infrastruktur. Tillgänglig: <https://www.raa.se/kulturarvet/landskap/ekosystemtjanster-och-gron-infrastruktur/> [2017-11-09]

RUS (2021) Körsträckedata. Tillgänglig: <https://www.rus.se/> [2021-02-25]

Sandra Johanne Selander, energi – och klimatstrateg, Länsstyrelsen Skåne. Via mail den 2017-11-01

SCB (2017). Skyddad natur. Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/markanvandning/skyddad-natur/> [2022-04-13]

Sjöbo kommun (2022). Avfall. Tillgänglig: <https://www.sjobo.se/bygga-bo-och-miljo/avfall.html> [2022-04-11]

Sjöbo kommun (2016). Cykla i Sjöbo 1.0. Tillgänglig via Sjöbo kommun

Sjöbo kommun (2012). Förstudie till bullerutredning för Sjöbo kommun. Tillgänglig via Sjöbo kommun.

Sjöbo kommun (2016). Grönstruktur och – naturvårdsprogram. Tillgänglig: <https://www.sjobo.se/bygga-bo-och-miljo/hallbarhet-miljo-och-natur/natur--och-vattenvard/gronstruktur--och-naturvardsprogram.html> [2022-04-13]

Sjöbo kommun (2020). Kommunutmaningen år 2019. Tillgänglig via Sjöbo kommun

Sjöbo kommun (2014). Kulturmiljöprogram för Sjöbo tätort. Tillgänglig: <https://www.sjobo.se/bygga-bo-och-miljo/bygga-nytt-andra-eller-riva/kulturhistoriska-byggnader-kulturmiljoer.html> [2022-04-13]

Sjöbo kommun (2018). Radon. Tillgänglig: <https://www.sjobo.se/bygga-bo-och-miljo/bostader/boendemiljo-och-halsa/radon.html> [2022-04-12]

Sjöbo kommun (2020). Skogsbruksplan. Tillgänglig via Sjöbo kommun.

Sjöbo kommun (2015). Trafikplan för Sjöbo kommuns tätorter, TRAST. Tillgänglig via Sjöbo kommun

Sjöbo kommun (2016). Tätortsnära skogar. Tillgänglig: <http://www.mynewsdesk.com/se/sjobo/news/skoetselplan-foer-taetortsnaera-skogar-206698> [2017-11-09]

Sjöbo kommun (2013). Utredning av parkeringsbehovet i Sjöbo. En inventering av parkeringsbehovet i Sjöbo kommun. Tillgänglig via Sjöbo kommun

Sjöbo kommun (2017). VA-plan. Tillgänglig via Sjöbo kommun

SKR (2021). Klimatanpassning i den fysiska planeringen. Tillgänglig: <https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/planerabyggabo/klimatanpassning.1665.html> [2021-08-09]

Skånes Luftvårdsförbund (2009). Emissioner och luftkvalitet i Skånes kommuner. Tillgänglig: <https://www.ystad.se/globalassets/dokument/lou/avd-f-strat-miljoarb/emissioner-och-luftkvalitet-i-skanes-kommuner-2009.pdf> [2017-11-09]

Skånes luftvårdsförbund (2012). Partiklar PM 2,5. Tillgänglig: <https://www.xn--skneluft-b0a.se/sknes-emissionsdatabas> [2022-04-13]

Skånes luftvårdsförbund (2012). Tillståndet i skogsmiljö. Tillgänglig: http://krondroppsnatet.ivl.se/download/18.488d9cec137bbdef94800056784/1350483724755/B2035_Sk%C3%A5ne_2010-11.pdf [2017-11-09]

SLU (2013). Cykeln som en del av hållbar stadsutveckling. Tillgänglig: https://stud.epsilon.slu.se/5770/7/nilsson_j_130704.pdf [2017-11-09]

SMHI (2021). Nationella emissionsdatabasen. Tillgänglig: <https://www.smhi.se/data/miljo/nationella-emissionsdatabasen/nationella-emissionsdatabasen-1.174774> [2022-02-25]

Sol i Syd. Energikontoret Skåne, Kommunförbundet Skåne. Powerpoint presentation vid möte på Länsstyrelsen 2018-05-03

Strålsäkerhetsmyndigheten (2022). Säker strålmiljö. Tillgänglig: <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/saker-stralmiljo/> [2022-04-12]

SVT nyheter (2021). Luftföroreningar bakom 6 procent av förtida dödsfall i Skåne. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/luftforeoreningar-bakom-6-av-fortida-dodsfall-i-skane> [2022-04-11]

SWECO (2010). Tematiskt tillägg till översiktsplanen. Tillgänglig: http://www.sjobo.se/PageFiles/1060/Sj%C3%B6bo%20vind_antagande2010-10-07%20del1.pdf [2017-11-09]

TRAFÄ (2021). Fordon i län och kommuner 2020. Tillgänglig: <https://www.trafa.se/vagtrafik/fordon/> [2021-06-23]

TRAFÄ (2021). Fordon på väg. Tillgänglig: <https://www.trafa.se/vagtrafik/fordon/> [2021-08-17]

United nation global compact (2017). United nation global compact. Tillgänglig: <https://www.unglobalcompact.org/> [2017-11-09]

Vattenatlas (2021). Kartfunktion. Tillgänglig: <https://vattenatlas.se/> [2021-08-17]

Vattenmyndigheten (2016). Förvaltningsplan Södra Östersjöns vattendistrikt. Åtgärdsprogram 2016-2021. Tillgänglig: <https://www.vattenmyndigheterna.se/tjanster/publikationer/2016/forvaltningsplan-2016-2021-for-sodra-ostersjons-vattendistrikt.html> [2022-04-13]

